

**Planbureau
Algemene Directie**

AD-4039

22

Oktober 1987

**DE MACRO-ECONOMISCHE GEVOLGEN
VAN HET ONTWERP VAN BELASTING-
HERVORMING (AUGUSTUS 1987)**

M. Englert - R. Maldague

Planbureau

Brussel, 21 oktober 1987

(87)ME-RM/4039/cdv/5226

**DE MACRO-ECONOMISCHE GEVOLGEN VAN
HET ONTWERP VAN BELASTINGHERVORMING
(AUGUSTUS 1987)**

I. INLEIDING

Het door de Regering in augustus 1987 goedgekeurde programma voor een verlaging van de directe belastingen van de gezinnen en dat over vier aanslagjaren is gespreid (1990 tot 1993), bevat als voornaamste maatregelen :

1. volledige decumulatie van de inkomsten van de echtgenoten;
2. uitbreiding van het splittingstelsel door het invoeren van een gezinsquotiënt (verdeling 70 %/30 % van het inkomen tussen de echtgenoten tot 900.000 frank);
3. geleidelijke vermindering van het aantal marginale aanslagvoeten;
4. geleidelijke verlaging tot 50 % van de hoogste marginale aanslagvoet;
5. geleidelijke verhoging van de belastbare minima;
6. wijziging en geleidelijke verbetering van de regeling inzake belastingaf trek voor kinderen ten laste.

De rechtstreekse en mechanische weerslag op de ontvangsten van de personenbelasting wordt geraamd op 75 miljard voor het aanslagjaar 1990 en op bijna 90 miljard voor het aanslagjaar 1993.

Dit programma zou ten dele (43 miljard vanaf het aanslagjaar 1990) dienen te worden gefinancierd door een beperking van de aftrekbaarheid van sommige bedrijfsuitgaven voor de vennootschappen en de natuurlijke personen, de vermindering of de afschaffing van bepaalde fiscale uitgaven van de bedrijven en andere maatregelen betreffende de natuurlijke personen.

De juiste modaliteiten voor die partiële financiering dienden evenwel nog te worden bepaald.

Wat betreft de financiering van het overige deel (excl. de verwachte afgeleide gevolgen), werden twee mogelijkheden open gelaten : de ene stoelde op de extra ontvangsten die dank zij de voor 1992 voorziene Europese harmonisering van de indirecte belastingen zouden kunnen worden geïnd, de andere zou erin bestaan de ontbrekende middelen bijeen te brengen via een beperking van de overheidsbestedingen.

De voorliggende studie handelt over de macro-economische gevolgen van dit programma ter vermindering van de directe belastingen : zij kadert met vroegere door het Planbureau gemaakte studies over het probleem van de macro-economische weerslag van een wijziging van de fiscale en parafiscale druk, met name aangaande de MARIBEL-operatie (1981), de wet van 1 augustus 1985 (wet GROOTJANS), de door de Koninklijke Commissie voor de Harmonisering en de Vereenvoudiging van de Fiscaliteit voorgestelde hervorming van de personenbelasting (1987)(1) en een eventuele vermindering van de werkgeversbijdrage voor sociale zekerheid (2).

Zoals in de laatste twee genoemde studies is deze oefening gebaseerd op simulaties uitgevoerd met behulp van het macro-economisch en sectoraal middellange termijnmodel HERMES.

- (1) BOSSIER, de FALLEUR, DELHEZ, ENGLERT en MALDAGUE, "Les effets macroéconomiques d'une réforme de la fiscalité" (Planbureau, Planning Papers, DG 3976, april 1987).
- (2) BOSSIER, de FALLEUR, ENGLERT, FESTJENS en MALDAGUE, "De macro-economische weerslag van een vermindering van de werkgeversbijdrage voor sociale zekerheid - Verschillende mogelijkheden" (Planbureau, Planning Papers, AD 3998 - juni 1987).

II. BETEKENIS VAN DE OEFENING

1. Doel van de oefening is op een coherente en dynamische wijze na te gaan welke de (rechtstreekse en onrechtstreekse) gevolgen van de belastinghervorming zijn op de grote macro-economische aggregaten. Vanuit dit perspectief en vermits de hervorming inwerkt op de verdeling van het beschikbaar inkomen tussen de gezinnen, ware het wenselijk geweest te kunnen beschikken over een model waarin de gezinnen onderverdeeld worden per inkomenscategorie. Spijtig genoeg is een dergelijke uitsplitsing meestal niet terug te vinden in macro-economische modellen. Voor het berekenen van de gevolgen dient er dan ook, zoals dit het geval is in het HERMES-model, te worden uitgegaan van de variatie van het beschikbaar inkomen in zijn geheel.

Dit voorbehoud ter zijde gelaten, lijkt het HERMES-model vrij goed geschikt voor een globale evaluatie van de betekenis en de grootte-orde van de gevolgen van een variatie van de directe belastingdruk van de gezinnen. Al speelt de sectorale dimensie van het model bij een dergelijke oefening geen hoofdrol, toch laat zij toe in de analyse de weerslag te betrekken van :

- een daling van de personenbelasting op de sector van de verhandelbare diensten en van de consumptiegoederen;
- de verschillende elasticiteiten t.a.v. het beschikbaar inkomen van de in het model ingebouwde vijftien categorieën consumptiegoederen en -diensten.

Ter zake zij erop gewezen dat een voorzichtige interpretatie geboden is voor de uitkomsten van de oefening waarin een variatie van de vennootschapsbelasting is ingecalculeerd. Dit laatste gezien de moeilijkheden die men ondervindt bij de modellisatie van de macro-economische gevolgen van een dergelijke belasting. In het HERMES-model speelt de vennootschapsbelasting een rol op twee niveaus, volgens de sectoren :

- op de gebruikskost van het kapitaal die op zijn beurt meespeelt bij de bepaling van de productieprij in de betrokken sectoren;
- op de cash flow ratio, d.i. een van de componenten die meespelen bij de investeringsbeslissing.

In beide gevallen zijn de gevolgen evenwel miniem. Het is inderdaad zo dat een correcte inschatting van die mechanismen nog op theoretische en vooral statistische problemen stuit. Immers, zoals men weet worden de statistieken inzake de vennootschapsbelasting niet per sector uitgesplitst en zijn zij daarenboven moeilijk vatbaar voor interpretatie (1). Al met al is het waarschijnlijk dat het negatieve gevolg op de investeringen van een hogere vennootschapsbelasting onderschat zou worden.

2. Tenslotte, om de uitkomsten van deze oefening op hun juiste waarde te beoordelen, dient er allicht nog te worden gewezen op de behandeling die aan de aanbod - economische effecten in de modellen van het Planbureau is voorbehouden. Drie grote mechanismen komen hier bij kijken :

- de gevolgen van de directe fiscaliteit op het arbeidsaanbod en ipso facto op de arbeidskost; die gevolgen vloeien voort uit postulaten die aan de basis liggen van de neo-klassieke algemene evenwichtsmodellen, te weten op lange termijn de

(1) Zie o.a. "Verslag over de vennootschapsbelasting", Hoge Raad voor Financiën, blz. 20 tot 26.

positieve elasticiteit van het arbeidsaanbod t.a.v. het netto loon en de loonflexibiliteit die zorgt voor het herstel van het evenwicht op de arbeidsmarkt. Met de ramingen die in het kader van het HERMES-model werden uitgevoerd, is het evenwel niet duidelijk geworden of die postulaten met de werkelijkheid overeenstemmen, laat staan dat de gevolgen ervan zouden kunnen worden becijferd. Trouwens in een empirisch kort-middellange termijnmodel zoals het HERMES-model zou het incalculeren van een positieve weerslag op het arbeidsaanbod van een eventuele verlaging van de directe belastingen als merkbaar resultaat alleen een werkloosheidstoename hebben. Laten wij hierbij nog aanstippen dat een grotere arbeidsmotivatie, die veeleer in produktiviteitsstijgingen dan in een groter arbeidsaanbod zou worden omgezet, niet beter te becijferen valt;

- de zogenaamde aanbodeconomische effecten, die in feite "vertrouwens"-effecten kunnen worden genoemd. Het betreft hier de weerslag die het peil van de directe en/of parafiscale druk, per se, zou kunnen hebben op de consumptie- en de investeringsneiging; deze laatste vertonen immers de neiging toe te nemen wanneer de fiscale en/of parafiscale druk afneemt. Op dit mechanisme, zo het al bestaat, vallen moeilijk cijfers te plakken;
- de gevolgen op de belastingontwijking en -ontduiking. Het is mogelijk dat bij een verlaging van de directe belastingen bepaalde activiteiten van de "zwarte" economie opnieuw in het volle daglicht zullen treden. Maar noch de directe fiscale druk, noch het geheel van de verplichte heffingen zijn de enige factor die die "zwarte" economie verklaart. Het effect zal dan ook niet noodzakelijkerwijze erg groot zijn en het viel zo goed als niet te becijferen.

De lezer die belang stelt in de problematiek van de aanbodeconomische effecten wordt verwezen naar sommige vroegere studies van het Planbureau (1), alsmede naar de overvloedige literatuur ter zake (2). Laten wij er ook nog op wijzen dat het moeilijk is een definitieve uitspraak te vellen over de specifieke aanbodeconomische effecten van een belangrijke daling van de directe belastingen. En dit omdat die hervormingen nog te recent of nog in een ontwerpfasen zijn en bepaalde effecten zich pas op lange termijn zouden kunnen doen gevoelen.

- (1) Cf. bij voorbeeld :
 - "Fiscalité et effets d'offre : une évaluation critique à l'occasion du plan fiscal pluriannuel du Gouvernement" (Planbureau, DG(85)HJB-ThD/3683 van 15 september 1985, 50 blz.)
 - BOSSIER, de FALLEUR, DELHEZ, ENGLERT en MALDAGUE, op.cit. pp.32 tot 38.
- (2) Cf. bij voorbeeld "O.C.D.E., Tax reform in O.E.C.D. countries : economic rationale and consequences" (O.C.D.E./C.P.E./WP 1(87)2, van 20 février 1987, 64 blz. + bijlagen).

III. HYPOTHESEN

In de hier besproken oefening worden de macro-economische gevolgen van de belastingverlaging berekend vanuit twee alternatieven :

- voor de eerste (simulatie "zonder compensatie") worden alleen de voorziene belastingverlagingen in het model ingevoerd - trouwens alleen voor deze verlagingen heeft de Regering tot dusver een effectieve beslissing genomen;
- voor de tweede (simulatie "met gedeeltelijke compensatie") worden dezelfde belastingverlagingen ingevoerd, maar dan samen met bepaalde compensaties die door de Regering wel worden overwogen, maar waarvoor er nog geen enkele effectieve beslissing is genomen. Het betreft de volgende maatregelen :
 - . beperking tot 50 % van de aftrekbaarheid voor beroepsdoeleinden van de afschrijving van de autovoertuigen;
 - . invoering van een franchise van 3 % van het semi-bruto inkomen (met een plafond van 100.000 BF) voor de reële bedrijfslasten;
 - . verlaging tot 75.000 BF van het plafond van de forfaitaire bedrijfslasten;
 - . afschaffing van de vrijstelling tot 5.000 BF van de verplaatsingskosten;
 - . beperking van de kledij-, restaurant-, receptie- en representatiekosten;
 - . minimale belasting van 25 % op achterstallen en opzegvergoedingen;
 - . afschaffing van de aftrekbaarheid van de interesten ten belope van de roerende inkomsten en van het belastingkrediet;
 - . beperking van de verrekening van de roerende voorheffing in functie van de effectieve duur tijdens welke men houder is van de effecten;
 - . afschaffing van de investeringsaftrek;
 - . belasting van 16,5 % op de winstdeelnemingen van de levensverzekeringen;
 - . wijziging van het regime van de F.B.B., met invoering van een provisie voor dubieuze schuldvorderingen.

Verondersteld werd dat voor de door de Regering berekende weerslag van de rechtstreekse gevolgen op de belastingontvangsten rekening werd gehouden met de voorzienbare inkomsten- en prijsevolutie. Daar bovendien die cijfers per aanslagjaar worden gegeven, hebben wij getracht ze per begrotingsjaar te groeperen op basis van benaderende verdeelsleutels. De aldus verkregen bedragen gaan hieronder in tabel 1.

**Tabel 1 - "Ex ante" weerslag van de belastinghervorming per begrotingsjaar
(miljarden lopende BF)**

Begrotingsjaar	1989	1990	1991	1992(1)
1. Goedgekeurde verlagingen (Personenbel.)				
Aanslagjaar 1990 (75,1 miljard)	- 35	- 40,3		
Aanslagjaar 1991 (84,6 miljard)		- 39,5	- 45,1	
Aanslagjaar 1992 (86,5 miljard)			- 40,4	- 46,1
Aanslagjaar 1993 (88,3 miljard)				- 41,2
- Totale weerslag	- 35	- 79,8	- 85,5	- 87,3
- Weerslag t.o.v. het vorige jaar	- 35	- 44,8	- 5,7	- 1,8
2. Overwogen compensaties				
- Personenbelasting	+ 14	+ 22	+ 22	+ 22
- Vennootschapsbelasting	+ 18	+ 21	+ 21	+ 21
- Totale weerslag	+ 32	+ 43	+ 43	+ 43
- Weerslag t.o.v. het vorige jaar	+ 32	+ 10	0	0

(1) 1992 pro memorie, vermits het programma niet verder gesimuleerd wordt dan 1991.

Uit tabel 1 worden de in de simulaties ingevoerde exogene of "ex ante" belasting-variëaties afgeleid (tabel 2).

**Tabel 2 - In de simulaties ingevoerde "ex ante" belastingvariëaties
(miljarden lopende BF)**

Begrotingsjaar	1989	1990	1991
1. Simulatie "zonder compensatie"			
- Personenbelasting (Totale weerslag)	- 35	- 79,8	- 85,5
- Personenbelasting (Weerslag t.o.v. het vorige jaar)	- 35	- 44,8	- 5,7
2. Simulatie " met gedeeltelijke compensatie"			
- Personenbelasting (Totale weerslag)	- 21	- 57,8	- 63,5
- Personenbelasting (Weerslag t.o.v. het vorige jaar)	- 21	- 36,8	- 5,7
- Vennootschapsbelasting (Totale weerslag)	+ 18	+ 21	+ 21
- Vennootschapsbelasting (Weerslag t.o.v. het vorige jaar)	+ 18	+ 3	0

IV. UITKOMSTEN

IV.1 Verlaging van de personenbelasting "zonder compensatie"

Op korte termijn gaat het extra beschikbaar inkomen van de gezinnen als gevolg van de verlaging van de personenbelasting en in bijkomende orde van de verbeterde werkgelegenheid grotendeels naar het sparen en dit wegens de traditioneel door de economische theorie erkende inertie van het particulier verbruik. Op het einde van de periode daarentegen gaat het echter voor bijna 70 % naar het particulier verbruik (+ 66 miljard lopende BF in 1991 - cf. tabel 3). Van de 98 miljard extra beschikbaar inkomen in 1991 komen er 80 van de verlaging van de personenbelasting en 18 van de inkomensstijging als gevolg van de verbeterde werkgelegenheid en activiteit.

Tabel 3 - Gevolgen van de simulatie "zonder compensatie" voor het beschikbaar inkomen van de gezinnen en de affectatie hiervan (miljarden lopende BF - verschil met de referentieprojectie)

	1989	1990	1991
Particulier verbruik	+ 14	+ 44	+ 65
Sparen	+ 22	+ 42	+ 32
TOTAAL : Beschikbaar inkomen (waaronder verlaging personenbelasting)	+ 35 (+ 35)	+ 86 (+ 76)	+ 98 (+ 80)

Het is die stijging van het particulier verbruik die de gehele economische activiteit en ipso facto de groei doet toenemen.

Groei

In 1991 is het peil van het particulier verbruik in volume gestegen met 1,7 % en dit van de woningbouw - eveneens als gevolg van de verhoging van het beschikbaar inkomen - met 1,2 % (cf. tabel 4). Een en ander zorgt voor een toename van de bedrijfsinvesteringen (0,8 % in 1991), maar tegelijk voor een grotere invoer (0,6 % in 1991). Die vlucht in de invoer, die voor België erg groot is, ontnemt ons productief systeem een belangrijk deel (meer dan 30 %) van het herstel van de binnenlandse markt.

De stijging van de binnenlandse bestedingen brengt in 1991 een toename van het BNP met 0,65 % teweeg (cf. tabel 4).

Tabel 4 - Gevolgen van de simulatie "zonder compensatie" voor de economische groei.
(miljarden BF van 1975 - Groeivoet - verschil t.o.v. de referentieprojectie)

	1989	1990	1991	Gecumuleerde gevolgen (1)
Particulier verbruik	+ 0,39	+ 0,80	+ 0,48	+ 1,7
Investerings in vaste activa	+ 0,14	+ 0,35	+ 0,30	+ 0,8
- waaronder endogene sector	+ 0,15	+ 0,38	+ 0,29	+ 0,8
- waaronder woningbouw	+ 0,19	+ 0,45	+ 0,47	+ 1,1
Uitvoer van goederen en diensten	- 0,00	- 0,02	- 0,02	-
Invoer van goederen en diensten	- 0,15	- 0,27	- 0,17	- 0,6
B.N.P. (p.m.)	+ 0,15	+ 0,32	+ 0,19	+ 0,7

(1) Som van de jaarlijkse variaties, in termen van verschil t.o.v. de referentieprojectie. In de tabellen waarin grootheden in absolute waarde (en niet in jaarlijkse variaties) voorkomen, vormt het verschil t.o.v. de referentieprojectie van het laatste jaar per definitie het gecumuleerde gevolg.

Netto uitvoer, prijzen, werkgelegenheid

Op middellange termijn brengt de snellere groei een achteruitgang van de netto uitvoer met 0,5 % van het B.B.P. met zich en dit omwille van de toename van de invoer. Op zich is dit niet verontrustend, voor zover er een belangrijk overschot op het buitenlands saldo blijft bestaan. Anderzijds noteert men een verbetering van de werkgelegenheid met ongeveer 9.000 eenheden (cf. tabel 5). Ten slotte is er een zeer kleine stijging van de inflatie (cf. tabel 5) als gevolg van de hogere capaciteitsbezettingsgraad.

Tabel 5 - Gevolgen van de simulatie "zonder compensatie" voor de werkgelegenheid, de netto uitvoer en de prijzen
(verschil t.o.v. de referentieprojectie)

	1989	1990	1991
1. Werkgelegenheid			
- Werklozen per 30/6 (in duizendtallen)	- 1.8	- 5.2	- 8.9
2. Netto uitvoer (goederen en diensten)			
- Miljarden lopende BF	- 5.4	- 16.6	- 25.0
- % van het B.B.P.	- 0.11	- 0.32	- 0.46
3. Prijzen			
- Particulier verbruik (groeipercentage)	+ 0.02	+ 0.06	+ 0.07

Sectoraal gezien is de toename van de werkgelegenheid vooral geconcentreerd in de sector van de overige diensten (+ 5.900), die van de verbruiksgoederen (+ 1.200) en in de bouwnijverheid (+ 800).

Overheidsfinanciën

Aangezien er welbewust geen enkele budgettaire compensatie in de simulatie is ingebouwd en bovendien de macro-economische gevolgen eerder bescheiden zijn, wordt het begrotingssaldo door de operatie uiteraard ernstig getroffen. In 1991 neemt het tekort toe met 68 miljard frank, d.i. 1,1 % van het B.N.P. (cf. tabel 6). Dit betekent een "zelffinanciering" van de goedgekeurde verlagingen ten belope van 17 miljard, of 20 %. Die 17 miljard zijn het saldo enerzijds van de verzwarening van de rentelasten op de overheidsschuld (+ 7 miljard) – als gevolg van de toename zelf van het tekort – en anderzijds van de verbetering van andere posten :

- de personenbelasting met 5 miljard (de daling van de personenbelasting bedraagt "ex post" 80 miljard tegenover 85,5 miljard "ex ante") als gevolg van de hogere inkomens en vooral van de grotere loonmassa; de stijging van de loonmassa komt hoofdzakelijk voort uit de toename van de werkgelegenheid en in bijkomende orde uit de lichte stijging van het salaris per hoofd als gevolg van een (zeer) kleine stijging van de werkelijke arbeidsduur en van de produktiviteit per uur;
- de indirecte belastingontvangsten met 10 miljard vooral als gevolg van het herstel van het particulier verbruik;
- de ontvangsten aan sociale bijdragen met 6 miljard als gevolg van de toename van de loonmassa;
- de daling van de sociale prestaties met 2,6 miljard dank zij de lagere werkloosheid.

Tabel - Weerslag van de simulatie "zonder compensatie" op de overheidsfinanciën
(miljarden BF – verschil t.o.v. de referentieprojectie)

	1989	1990	1991
1. Middelen			
- Personenbelasting	- 34.7	- 76.4	- 80.1
- Vennootschapsbelasting	+ 0.2	+ 0.5	+ 0.6
- Indirecte belastingen	+ 2.1	+ 6.9	+ 10.2
- Sociale bijdragen	+ 0.6	+ 3.6	+ 6.0
- Totaal	- 31.7	- 65.5	- 63.2
2. Bestedingen			
- Overheidsverbruik	- 0.2	+ 0.7	+ 1.2
- Sociale prestaties	- 1.1	- 1.7	- 2.6
- Werkelijke interesten, enz...	0.7	3.1	6.6
- Totaal	- 0.6	2.1	5.2
3. Bruto sparen			
- Miljarden BF	- 31.2	- 67.6	- 68.4
- % van het B.B.P.	- 0.6	- 1.2	- 1.1

IV.2 Verlaging van de personenbelasting met de overwogen gedeeltelijke compensaties

De uitkomsten van de simulatie "met gedeeltelijke compensatie" zijn minder uitgesproken dan die van de simulatie "zonder compensatie", vermits :

- de daling van de personenbelasting, ex ante, bescheidener is;
- de vennootschapsbelasting via verschillende maatregelen toegenomen is (afschaffing van de investeringsaftrek, vermindering van bepaalde aftrekbare bedrijfskosten, wijziging van het F.B.B.-stelsel).

Inkomen van de gezinnen en van de vennootschappen

Als gevolg van een zekere inertie van het particulier verbruik (zoals in de voorgaande simulatie) gaat de toename van het beschikbaar inkomen van de gezinnen op korte termijn voornamelijk naar het sparen; op het einde van de periode daarentegen wordt zij voor het grootste gedeelte besteed aan het particulier verbruik. In 1991 stijgt laatstgenoemde post met 47 miljard lopende BF (cf. tabel 7) en brengt een versnelling van de activiteit met zich.

Tabel 7 - Gevolgen van de simulatie "met gedeeltelijke compensatie" voor het beschikbaar inkomen van de gezinnen en de affectatie hiervan (miljarden lopende BF - verschil t.o.v. de referentieprojectie)

	1989	1990	1991
Particulier verbruik	+ 8	+ 30	+ 47
Sparen	+ 13	+ 31	+ 24
TOTAAL : beschikbaar inkomen (waaronder daling van de personenbelasting)	+ 21 (+ 21)	+ 61 (+ 56)	+ 71 (+ 60)

Door de stijging van de vennootschapsbelasting gaat de inkomstenrekening van de vennootschappen en quasi-vennootschappen er vanzelfsprekend op achteruit, dit ondanks een toename van het bruto exploitatie-overschot als gevolg van de grotere economische activiteit (cf. tabel 8). In 1991 verliest het bruto sparen 17 miljard BF.

Tabel 8 - Gevolgen van de simulatie "met gedeeltelijke compensatie" voor de inkomstenrekening van de vennootschappen en quasi-vennootschappen (miljarden lopende BF - verschil t.o.v. de referteprojectie)

	1989	1990	1991
1. Inkomsten			
- bruto exploitatie-overschot	+ 2	+ 6	+ 6
- Overige	0	0	+ 1
- Totaal	+ 2	+ 6	+ 7
2. Bestedingen			
- Vennootschapsbelasting	+ 18	+ 21	+ 21
- Overige	+ 1	+ 2	+ 3
- Totaal	+ 19	+ 23	+ 24
3. Saldo : Bruto sparen	- 16	- 17	- 17

Groei

De belangrijkste gevolgen voor de groei zijn te vinden in tabel 9. In 1991 is het peil van het particulier verbruik in volume met 1,2 % gestegen, dat van de woningbouw met 0,7 %, dat van de investeringen met 0,6 %, dat van de invoer met 0,5 %. Hieruit volgt een stijging van het B.N.P. in volume met 0,5 % in 1991.

Tabel 9 - Gevolgen van de simulatie "met gedeeltelijke compensatie" voor de economische groei (miljarden BF van 1975 - groeivoet - verschil t.o.v. de referteprojectie)

	1989	1990	1991	Gecumuleerde gevolgen (1)
Particulier verbruik	+ 0,23	+ 0,59	+ 0,39	+ 1,2
Investeringen in vaste activa	+ 0,08	+ 0,24	+ 0,23	+ 0,6
- waaronder endogene sector	+ 0,09	+ 0,26	+ 0,23	+ 0,6
- waaronder woningbouw	+ 0,11	+ 0,31	+ 0,31	+ 0,7
Uitvoer van goederen en diensten	- 0,00	- 0,01	- 0,01	0,0
Invoer van goederen en diensten	+ 0,09	+ 0,22	+ 0,15	+ 0,5
B.N.P. (p.m.)	+ 0,09	+ 0,24	+ 0,15	+ 0,5

(1) Som van de jaarlijkse variaties, in termen van verschil t.o.v. de referteprojectie. In de tabellen waarin grootheden in absolute waarde (en niet in jaarlijkse variaties) voorkomen, vormt het verschil t.o.v. de referteprojectie van het laatste jaar per definitie het gecumuleerde gevolg.

Netto uitvoer, prijzen, werkgelegenheid

Door de versnelling van de groei verbetert de werkgelegenheid (met meer dan 6.000 eenheden in 1991), maar gaat de netto uitvoer erop achteruit (- 0,3 % in 1991) als gevolg van de toegenomen invoer, hetgeen, zoals reeds eerder werd gezegd, niet noodzakelijk verontrustend is; de prijsontwikkeling wordt praktisch niet beïnvloed (cf. tabel 10).

Tabel 10 - Gevolgen van de simulatie "met gedeeltelijke compensatie" voor de werkgelegenheid, de netto uitvoer en de prijzen (verschil t.o.v. de referentieprojectie)

	1989	1990	1991
1. Werkgelegenheid			
- Werklozen per 30/6 (in duizendtallen)	- 1.2	- 3.7	- 6.2
2. Netto uitvoer (goederen en diensten)			
- Miljarden lopende BF	- 3.2	- 11.3	- 18.0
- % van het B.B.P.	- 0.06	- 0.22	- 0.33
3. Prijzen			
- Particulier verbruik (groeivoet)	+ 0.01	+ 0.04	+ 0.06

Overheidsfinanciën

De voornaamste uitkomsten i.v.m. de overheidsfinanciën zijn te vinden in tabel 11. Het overheidstekort groeit in 1991 met 0,5 % van het B.B.P. (terwijl het in 1989 nog zo goed als onveranderd blijft, voornamelijk omdat de stijging van de vennootschapsbelasting de daling van de personenbelasting bijna volledig compenseert). De zelffinanciering van de hervorming stijgt nu tot 35 %, of 14,8 miljard (vermits voor een "ex ante" inspanning van 42,5 miljard - 63,5 miljard personenbelasting minus 21 miljard stijging van de vennootschapsbelasting - het tekort toeneemt met 27,7 miljard).

Men kan zich hier afvragen vanwaar het hogere zelffinancieringspercentage in het geval "met gedeeltelijke compensatie" t.o.v. de simulatie "zonder compensatie" voortkomt. De verklaring is te vinden in de verhoging van de vennootschapsbelasting. In het model genereert zij maar weinig afgeleide effecten. Dit resultaat dient bijgevolg met uiterste omzichtigheid te worden geïnterpreteerd, gelet op de onzekerheden i.v.m. de macro-economische weerslag van de vennootschapsbelasting. Waarschijnlijk is de weerslag van de verhoging van de vennootschapsbelasting qua ontvangsten overschat en zijn de budgettaire kosten van de hervorming (in de simulatie "met gedeeltelijke compensatie") onderschat.

Tabel 11 – Weerslag van de simulatie "met gedeeltelijke compensatie" op de overheidsfinanciën
(miljarden lopende BF – verschil t.o.v. de referentieperiode)

	1989	1990	1991
1. Inkomsten			
– Personenbelasting	– 20.9	– 55.9	– 59.8
– Vennootschapsbelasting	+ 18.1	+ 21.3	+ 21.4
– Indirecte belastingen	+ 1.2	+ 4.7	+ 7.4
– Sociale bijdragen	+ 0.5	+ 2.3	+ 4.3
– Totaal	– 1.3	– 27.6	– 26.8
2. Bestedingen			
– Overheidsverbruik	– 0.2	+ 0.3	+ 0.8
– Sociale prestaties	– 0.8	– 1.3	– 1.9
– Werkelijke interesten, enz...	0.0	+ 0.5	+ 2.0
– Totaal	– 1.1	– 0.4	+ 0.9
3. Bruto sparen			
– Miljarden BF	– 0.3	– 27.2	– 27.7
– % van het B.B.P.	0.0	– 0.5	– 0.5

Vermelden wij hier de positieve onrechtstreekse gevolgen op de indirecte belastingen (+ 7,4 miljard), de sociale bijdragen (+ 4,3 miljard) en op de prestaties (– 1,9 miljard) om redenen die reeds bij de simulatie "zonder compensatie" werden uiteengezet.

V. BESLUIT

1. Laten wij eerst en vooral nog eens sommige belangrijke uitkomsten herhalen.

In de simulatie met een verlaging van de personenbelasting "zonder compensatie" stijgt het B.N.P. na drie jaar, en voor een budgettaire ex ante "aderlating" van 1,5 % van het B.N.P., met 0,65 % in volume; de werkgelegenheid neemt toe met 9.000 eenheden, of 0,2 % van de totale beroepsbevolking. Het begrotingsaldo gaat er in 1991 op achteruit met 68 miljard, of 1,1 % van het B.N.P.

In de simulatie met de verlaging van de personenbelasting "met een gedeeltelijke compensatie" bedraagt de ex ante budgettaire "aderlating" 0,7 %; in het derde jaar van de hervorming is het B.N.P. in volume gestegen met 0,5 %, de werkgelegenheid neemt toe met 6.000 eenheden, of 0,15 % van de totale beroepsbevolking. Het budgettaire saldo gaat erop achteruit met 28 miljard in 1991, of 0,5 % van het B.N.P. In deze simulatie komen de macro-economische gevolgen in verhouding tot de inspanning die men zich heeft willen getroosten, er bijgevolg beter vanaf, maar laten wij niet vergeten dat men terzake omzichtig tewerk moet gaan bij de interpretatie van de uitkomsten gezien de onzekerheden wat betreft de modellisatie van de macro-economische weerslag van de vennootschapsbelasting. Die mutatis mutandis verkregen gunstiger uitkomst moet wel als "geveild" worden aangezien, daar de negatieve gevolgen van een verhoging van de vennootschapsbelasting waarschijnlijk onderschat zijn (zie de opmerkingen terzake in afdeling II).

2. De uitkomsten bevestigen in ruime mate de conclusies van vroegere studies van het Planbureau over de weerslag van een verlaging van de personenbelasting, en met name :

- de relatief bescheiden macro-economische gevolgen van een verlaging van de personenbelasting; deze kunnen worden verklaard door de vlucht in het sparen en in de invoer; laatstgenoemde factor speelt een cruciale rol en is voor België erg groot gezien de mate van openheid van de economie;
- het niettemin positieve effect van een dergelijke maatregel qua gevolgen voor het particulier verbruik, de investeringen en de groei, en dus voor de werkgelegenheid; de gevolgen zijn negatief voor de netto uitvoer van goederen en diensten, hetgeen niet verontrustend is gezien de te voorziene overschotten die uit de projecties naar voren treden;
- de extra ontvangsten als gevolg van de positieve macro-economische gevolgen dekken slechts voor een zeer klein deel het supplement aan budgettair tekort teweeggebracht voor de nieuwe maatregelen;
- de hoge kost in hoofde van de overheidsfinanciën voor het hanteren van het beleidsinstrument "personenbelasting" met het oog op werkgelegenheidsbevordering, zoals dit trouwens ook geldt voor elk beleid ter bestrijding van de werkloosheid via een verlaging van de fiscale en/of parafiscale druk, ongeacht het type van belasting of sociale premie (1) .

(1) Dit aspect van de problematiek inzake de werkgelegenheidsbevordering via een beleid tot herstructurering van de fiscale en parafiscale druk werd door het Planbureau reeds beklemtoond in vroegere studies ; o.a. wordt hier verwezen naar :

- Planbureau, "De vooruitzichten van januari 1985 bij andere fiscale hypothesen" (document AD(85)RdF-ThD-ME/3584, 10 april 1985).
- "L'intérêt des cotisations patronales à la sécurité sociale comme levier de politique économique en vue de promouvoir l'emploi" (document DG(85)RM/3652 van 15 juni 1985).

3. Laten wij er tenslotte op wijzen dat de bestudeerde hervorming, net zoals trouwens andere hervormingsprojecten van de personenbelasting, niet uitsluitend zijn ingegeven door macro-economische beschouwingen : vaak spelen hier ook sociaal-politieke overwegingen (herverdeling ten gunste van de gezinnen, afschaffing van de discriminatie tussen getrouwde en ongetrouwde koppels, wil om de belastingdruk en de hoogste marginale aanslagvoeten dichterbij de Europese gemiddelden te brengen, enz...). Bovenstaande uitkomsten tonen aan dat de macro-economische doeleinden in een ontwerp tot belastinghervorming niet mogen worden verwaarloosd. Anderzijds mogen zij ook niet de enige appreciatienorm zijn.